

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum sit peccatum accipere vsuram pro pecunia mutuata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

lucrum ordinari ad aliquem finem necessarium, vel etiam honestum. & sic negotio licita reddetur. Sicut cum aliquis lucrum moderatum, quod negociando querit, ordinat ad domus sine sustentationem, vel etiam ad subueniendum indigentibus: vel etiam cum aliquis negociationi intendit propter publicam utilitatem, ne scilicet res necessarie ad vitam patrie defint, & lucrum expetit non quasi sine, sed quasi stipendium laboris.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbū Chryso- stomi est intelligendum de negociatione, secundum quod ultimum finem in lucro constituit: quod pre- ceptū videtur, quando aliquis rem non immutatam carius vendit. Si enim rem in melius mutata carius uendat, videtur premium sui laboris accipere: quamuis & ipsum lucrum possit licite intendi, non sicut ultimum finis, sed propter alium finem necessarium, & honestum, ut dictum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod non quicum- que carius uendit aliquid, quam emerit, negociatur, sed solum qui ad hoc emit, ut carius uendat. Si autem emit rem non ut uendat, sed ut teneat, & post- modum pro aliqua causa eam uendere uelit, non est negociatio, quamuis carius uendat. Potest enim hoc licite facere, uel quia in aliquo rem meliorauit: uel quia pretium rei est mutatum secundum diuer- sificationem loci, uel temporis: uel propter periculum, cui se exponit, transferendo rem de loco ad locum, uel etiam fieri faciendo. Et secundum hoc nec emptio, nec uenditio est iniusta.

AD TERTIUM dicendum, quod clerici non solum debent abstinere ab his, que sunt secundum se ma- la, sed etiam ab his, que habent speciem mali. Quod quidem in negociatione contingit, tum pro- pter hoc, quod est ordinata ad lucrum terrenum, cuius clerici debent esse contemptores: tum etiam propter frequentia negociatorum uitia, quia diffi- culter exiit negociator a peccatis laborum, ut dicitur Eccles. 26. Est & alia causa, quia negociatio nimis implicat animum secularibus curis, & per eō- sequens a spiritualibus retrahit. Unde Apostolus dicit 2 ad Timoth. 2. Nemo militans Deo implicat se negociis secularibus, licet tamen clericis uti prima commutationis specie, que ordinatur ad necessita- tem uitę emendo, uel uendendo.

QVAESTIO LXXVIII.

De peccato usure, quod committitur in mutuis, in quatuor articulo s diuisa.

DEINDE considerandum est de peccato usure, quod committitur in mutuis.

Et circa hoc queruntur qua- tuor.

¶ Primo, Vtrum sit peccatum accipere pecuniam in pretiu pro pecunia mutuata, quod est acci- pere usuram.

¶ Secundo, Vtrum liceat pro eodem quacumque utilitatem acci- pere, quasi in recompensatio- nem mutui.

¶ Tertio, Vtru aliquis restituere teneatur id, quod de pecunia usuraria iusto lucro lucratus est.

¶ Quarto, Vtrum liceat accipere mutuo pecuniam sub usura.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum accipere usuram pro pecunia mutuata sit peccatum.

AD PRIMUM sic proceditur. Vbi, quod accipere usuram pro pecunia mutuata non sit peccatum. Nullus enim peccat ex hoc, quod sequitur exemplum Christi: sed Dns de seipso dicit, Luc. 19. Ego ueniens cum usuris exegissem illam, scilicet pecuniam mutuata: ergo non est peccatum accipere usuram pro mutuo pecunię.

¶ 2 Pręterea. Sicut dicitur in Psal. 18. Lex Dni immaculata, quia spec- catum prohibet: sed in lege diuina conceditur aliqua usura, sicut in illud Deut. 23. Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecunię, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno: & quod plus est, etiam in premium repromittitur pro lege ser- uata, sicut in illud Deut. 28. Fenerabis gentibus multis, & ipse a nullo foenus accipies: ergo accipere usuram non est peccatum.

¶ 3 Pręterea. In rebus humanis determinatur iustitia per leges ci- uiles: sed secundum eas concedi- tur usuras accipere: ergo non vi- detur esse illicitum.

¶ 4 Pręterea. Prętermittere con- silia non obligat ad peccatum: sed Luc. 6. inter alia consilia ponitur. Date mutuum, nihil inde sperantes. ergo accipere usuram non est peccatum.

¶ 5 Pręterea. Pretiu accipere pro eo, quod quis facere non tenetur, non est esse secū dum se peccatum: sed non in quolibet casu tenetur pecuniam habens eam proximo mutuare: ergo licet ei aliquando pro mutuo accipere pretium.

¶ 6 Pręterea. Argentum mone- ratum, & in uasa formatum, non differt specie: sed licet accipere pretium pro uasis argenteis accō- modatis: ergo etiam licet accipere pretium pro mutuo argenti mone- ratu: usura ergo non est secun- dum se peccatum.

¶ 7 Pręterea. Quilibet potest licite accipere rem, quam ei domi- nus rei uoluntarie tradit: sed ille, qui accipit mutuum, uolunta- rie tradit usuram: ergo ille, qui mutuatur, licite potest accipere.

SED CONTRA est, quod dicitur Exo. 22. Si pecuniam mutuum dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes.

RESPON. Dicendum, quod accipere usuram pro pecunia mu- tuata, est sicut in iniustum: quia uenditur id quod non est, per quod manifeste inæqualitas constitui-

tere. Et prima quide- na quod usus, & res dif- ferant, uel non diffe- rant, dupliciter in- telliguntur. Primo sicut esse nature: & hoc est extra propo- situm. Secundo in or- dine ad commutatio- nes: & hoc est ad- positum, ubi de iusti- tia, & iniustitia com- mutationum tractat. Licet ergo in esse na- ture uinum, & uisus uini, puta bibere di- stinguantur, in ordi- ne tamen ad commu- tationes pro eodem computatur uinum, & eius uisus: neque seorsum uendi potest uinum, & seorsum quod bibi possit: & simile est in aliis hu- iusmodi. Et hoc ma- nifestū erat in litera dicente, non quod sint idem, sed quod non de- bet seorsum compu- tari usus rei a seipso. Secunda autem, quoniam author non facit duas rationes, ut obiciens interpretatur: sed una, & sub illa uisus in re- bus, quantum usus est consumptio, subsumit, quod pecunia sicut principale sui usum est talis res, sicut cuius usus est consumptio. Et probat hoc, quia principalis usus eius est expendi in com- mutationibus, sicut dicitur Aristotelem. Unde patet rationem li- tere solidam effica- cemque manere.

¶ In responsione ad secundum, & tertium, aduertit, quod stando infra terminos iuris di- uini, & naturalis, li- citū est condere leges permissiuas usurarū, non propter lucrum principum, quod ab usurariis percipiunt, quia hoc est partici- pare in crimine, sed propter uitandū ma- lum, puta furta, &c. Quemadmodum li- citum est condere leges permissiuas me- reticum propter ui- tandam adulteriam, nec huiusmodi leges sūt iniuste. Unde in li- tere dicitur, quod lex Moyfi fuit talis, qua consistit non esse ini- qua: sed nota, quod aliud est condere le- gem, quod usura possit imponi fieri, & aliud quod usura non pos- sit repeti. Stat enim esse primam legem sine secunda, quod si usurarius non pos- sit a laico iudice pu- niri,

3. di. 37. art. 6. Et mal. q. 13. artic. 4. Et quol. 3. arti. 19. Et opul. 73. q. 4. & 15.

Super qua. 78. ar- ticulum primum.

In artic. 1. q. 78. du- bium occurrit circa rationem literę, qua probatur usuram esse peccatum. Arguunt enim quidam, quod rationes non sint effica- ces: quia falsum est, quod in huiusmodi re- bus mutabilibus non differat usus a substā- tia rei, quoniam in omni- bus differt, sicut ope- ratio a natura. Et quod ratio illa, quod pecunia est principaliter pro negociatione, non habet locum in aliis mutabilibus, puta uino, uiticio, &c. Non concludit igitur effica- citer litera intentum. Ad hoc dicitur, quod uer- ba obiectio procedit ex minori intellectu li-

niri, & cum hoc possit conueniri quasi debitor. Non enim Moyse
lex permissit usuram ab extraneis, uetat repetitionem, sed impu-
nitatem concedit: & similiter licitam iura ciuilia dicunt usuram,
ut author dicit in littera.

In responsione ad quartum, ubi agitur de spe mutantis, du-
bitium occurrit, an spes
habendi aliquid ul-
tra sortem, constituit
usurarium. Et est ra-
tio dubitandi, quia
cum sola spe aliquid
habendi ultra sorte,
stat recipere aliquid
ultra sortem gratis
donatum ab eo, qui
accipit mutuum. Et
si esset usura, tene-
retur ad restituti-
onem: sed cum non te-
neatur, sequitur, quod
non sit usura.

In oppositu autem
communis authori-
tatis dicere uidetur.

Ad euidenciam hu-
ius dubij duo viden-
da simul sunt. s. de
peccato, & de resti-
tutione, an sit pecca-
tum usura, & an te-
neatur restituere. Et
quoniam peccatum
cordis, & operis in
eadem sunt specie,
quia facere, & desi-
derare aliquid inter
se conuertuntur in
bonitate, & malitia,
sciendum est, quod
desiderare aliquid ul-
tra sortem, dupliciter
contingit. Primum ex
mutuo, hoc est, pro-
pter mutuum. Se-
cundo, non ex mu-
tuo, sed ex beneuo-
lencia amicitialis eius,
cui mutatur. Et si-
quidem hoc secundo
modo speretur aliqd
ultra sortem, contra
non esse usura peccatum:
quoniam nihil inde,
hoc est, ex mutuo,
speratur. Si vero
primo modo,
subdistinguentur est,
quia aut speratur ex

Lib. 4. Ethic.
c. 5. & 1. Po-
li. 16. ca. & 7.
tome 3.

mutuo principaliter, aut secundario: si principaliter, usura vitium
est contra domini preceptum, nihil inde sperantes. Si secundario,
usura peccatum non est, ut author dicit in quaestio. de malo, q. 13.
art. 1. Quoniam licitum est ex beneficio, quod confert proximo
de suo, habere oculos sinistram ad utile. Contingit autem hic
secundarius respectus, quando aliquis mutat, nihil propter mu-
tuum expectans, sed expectans ex gratitudine illius cui mutat,
quod non erit ingratus: sed sicut gratiam illi facit mutando, ita
ille gratus, vel in remunerando, vel in seruando, vel in munu-
sculo, iuxta conditionem suam erit, non ut usuram soluat, sed ut
gratis se gratum exhibeat. Debetur enim ipsam rem mutatam,
& gratia propter affectum mutantis gratus: & propterea spe-
rans utrumque cum suis effectibus, non peccat. Nec putes inre-
memorem eorum, quae in quolibet scripti: quoniam eadem
est sententia, licet aliis utar uocabulis, & melius hic. Nec fallaris,
putans esse sufficiens signum usurariae mentis, quod non mu-
tuare, si crederet illum futurum ingratum. Est enim signum fal-
lax in foro conscientiae, quamuis in foro iudiciali multum forte
ponderaret: & doctores tanquam nuncio peruersae mentis ipso
quandoque vtuntur. Constat namque in arctiori materia, l. in
simonia scriptum esse ab autore in quolibet, quod qui vadit ad
ecclesiam propter distributiones, alias non iturus, tunc est simo-
niacus. Et simile est in proposito, quia remuneratio sperata non
est ratio, quod mutuet; sed est conditio, quare magis mutat hunc
quam illi: quia iste gratus, ille non. Et quoniam facere, & desiderare,

ut dictum est, eiusdem sunt rationis, si quis mutuet
ut speret, sed extra etiam spem talem, hoc est, si
desiderata est, demonstrat, & sequatur effectus
rationis, ut deliripimus, nullum est peccatum
sequenti articulo author dicit, quod si mutuet

in primo Polit. principaliter est
inuenta ad commutationes fa-
ciendas: & ita proprius, & princi-
palis pecuniae usus est ipsius con-
sumptio, siue distractio, secundum
quod in commutationes expendi-
tur. Et propter hoc secundum
se est illicitum pro usu pecuniae
mutuae accipere pretium, quod
dicitur usura. Et sicut alia iniu-
ste acquisita tenetur homo restituere,
ita pecuniam, quam per
usuram accipit.

AD PRIMVM ergo dicendum,
quod usura ibi metaphoricè ac-
cipitur pro superexcellentia bo-
norum spiritualium, quam exi-
git Deus, volens ut in bonis ac-
ceptis ab eo, semper proficiamus,
quod est ad utilitatem nostram,
non eius.

AD SECVDVM dicendum,
quod iudeis prohibitum fuit ac-
cipere usura à fratribus suis. Il-
ludis: per quod datur intelligi, quod
accipere usuram à quocunque ho-
mine, est simpliciter malum.
Debetur enim omnem homi-
nem habere quasi proximum,
& fratrem precipue in statu Euan-
gelij, ad quod omnes vocantur.
Vnde in Psalm. 14. absolute dicitur.
Qui pecuniam suam non de-
dit ad usuram. Et Ezech. 18. Qui
usuram non acceperit. Quod
autem ab extraneis usuram ac-
ceperit, non fuit eis concessum
quasi licitum, sed permittum
ad maius malum uitandum, ne
scilicet à iudeis Deum colen-
tibus usuras acciperent propter
auaritiam, cui dediti erant, ut

ehoando, quod ex parte neutrius corrupta est intentione, sed
utrans habet malam intentionem habentis, nec datur
modo coactionem, sed omnino sponte, & libere
omnino est peccatum, ut patet, nullaque intentione
Sed quando utriusque mens mala est, utroque
omnino siue hoc, siue illo modo vult aliquis
pientis verò mutuum, quia videt, vel propter
consulere, nisi dando, ac per hoc est mala
nion quia facit malum, peccatum vitare est, & non
tionem: quia ex mutuo principaliter speratur, & non
K. Et in hoc casu intelligendum est, quod datur
tra de usuris, circa restitutionem vitare hoc patet, quod
ex parte tantum accipientis mutuum datur
scilicet non dat voluntarie id, quod datur
propter suam innocentiam sibi gratis datur, accipientis
ca: sed tenetur restituere illud, quando postulat
ex illo est factus locupletior. Nam si coactione
aduentum non computatur, ad nihil tenetur
ter qui dedit: & non est imputandum ei, quod
stetit, & nihil ex illo locupletatus est. Si
ex illo esset, teneatur reddere alienam non
Sed ratione rei acceptae, quia imputatur
Quando autem corrupta est mens ex parte
peccat mortaliter absque dubio, sed si restituatur
tur, ut quidam dicunt: quia restituere
qui minus habet, quam suum est, rebus

donat nihil minus habet, qm hoc quod dedit no inuitio, sed si-
bere a se abdicat: neque est ab eo ablatum, sed ipse sponte do-
nam non est igitur restituendum. Sed si melius in regulis
restitutionu superius, cu de restitutione tractaremus, habitis, du-
bio non paruo apparebit, q hanc ratio concludit q non est resti-

habetur Isa. 26. Quod autem in
premiu promittitur, Fenerabis
gentibus multis, &c. fenus ubi lar-
ge accipitur pro mutuo, sicut Ec-
cles. 29. dicitur. Multi non causa
nequitia non fenerati sunt, id est
non mutuauerunt. Promittitur
ergo in premium Iudais abundan-
tia diuitiaru, ex qua contingit,
quod alijs mutuae possint.

AD TERTIVM dicendum, quod
leges humanae dimittunt aliqua
peccata impunita pp conditiones
hominum imperfectorum, in q-
bus multa utilitates impedirentur,
si omnia peccata districte p-
hiberentur penis adhibitis. Et
ideo vfuras lex humana concessit
no quasi existimans eas esse im-
iustitiam, sed ne impedirentur v-
tilitates multorum. Vnde in ipso
iure ciuili dicitur, q res, quae vfu
consumuntur, neque rone natu-
rali, neque ciuili recipiunt vsum-
fructum: & q Senatus non fecit
earum rerum vsum fructum, nec
enim poterat, sed quasi vsum fru-
ctum constituit concedens. l. vfu-
ras. Et Philo. naturalis rone ductus
dicitur in i. Politic. quod vfuraria
acquisitio pecuniarum est maxi-
me prater naturam.

AD QVARTVM dicen dum
q dare mutuum non semper ten-
netur homo. Et ideo quatum ad
hoc ponitur inter consilia: sed q
homo lucrū de mutuo no qua-
rat, hoc cadit sub rone precepti.
Potest tamen dici consilium per
comparationem ad dicta Phari-
saeorum, qui putabant vfuram ali-
quam esse licita, sicut & dilectio
inimicorum est consilium: uel lo-
quitur ibi non de spe vfurarii lu-
cri, sed de spe, quae ponitur in ho-
mine. Non enim debemus mu-
tuum dare, uel quodcumque bo-
num facere propter spem homi-
nis, sed propter spem Dei.

AD QVINTVM dicendum,
quod ille qui mutuae non tene-
tur, recompensatione potest acci-
pi. Cui quo itaq; p accens sit et restituendus: sed si post licentia do-
nam sibi esse, & uigore donationis cepit retinere, non tenebit
amplius restituere: sit enim licite suum de nouo p acceptioem
donationis sibi habentis incognita. Et sic utraque opinio, l. dicen-
tium quod non potest ista retinere sibi, & dicitur quod potest
retinere, est uera diuersimode, ut diximus. Et per hanc patet solu-
tiones multarum questionum de vfura mentali, &c.
In risione ad sextu eundem articulo agitur de multiplici vfu rei,
aderte q vfu principalis pecunie est expedi, ut pretiu rerum,
sicut vfu principalis vini est ut bibatur. Verum quemadmodum
vino non solum vsum ad bibendum, sed ad comendum uel cu pe-
cunia, & tunc indit rone rei uenalis: uel cu alia re, & tunc qn-
que rone pretii, puta, si vino emimus frumentu, uel etia uenalis;

puta rei uenalis, & pretii, cu simul emimus uino frumentu, & ue-
dimus uinu pro frumento, intendes uendere nostrum uinum, &
emere frumentu, & c. ita pportionaliter contingit in pecunia:
quoniam ipsa non solum uenit ut pretiu rerum, sed etiam ut re-
uenalis, considerando sicut de alijs rebus, abundantia, uel penuria
eius respectu occur-
rentium necessitati.
Et hoc modo uici pecu-
nia ars nummularia, uulgariter nuncupata
campforia, sicut re-
quadam. Et propterea
uicitur ipsa simul
ut re, & pretio, que-
admodum in comu-
tationem vini, & fru-
menti declaratu est.
Et supra hoc funda-
mentum colligitur to-
ta doctrina cambio-
rum. Nec ulla appa-
ret ratio, quare ma-
gis alijs rebus possi-
mus tot modis uti, &
auro, uel argento mo-
nerato no, cum mul-
tiplicitas vfu no im-
pediat vsum princi-
pale, & de facto pecu-
niam multos vfu
habere prater princi-
palem, experientia
testatur.

AD SEPTIMVM dicendum, quod
vfu principalis uasorum argen-
teorum, non est ipsa eorum con-
sumptio: & ideo vfu eorum pot
uedi licite, seruato dominio rei.
Vfu autem principalis pecuniae
argenteae est distractio pecuniae
in commutationes: vnde non
licet eius vsum uendere cu hoc,
quod aliquis uelit eius restitui-
tionem. Sciendum tamen, quod
secundarius ufu argenteoru u-
asorum potest esse comutatio: &
talem usum eorum non licet
uendere. Et similiter potest esse
aliquis secundarius ufu pecuniae
argenteae, ut puta, si quis conce-
deret pecuniam signata ad osten-
tationem, uel ad ponendum loco
pignoris: & talem usum pecu-
niae licite homo uendere potest.

AD SEPTIMVM dicendum,
quod ille qui dat ufuram, non
simpliciter uoluntarie dat, sed cu
quadam necessitate, in quantum
indiget accipere pecuniam mu-
tuo, quam ille qui habet, no uult
sine ufura mutuae.

ARTICVLVS II.

*Vtrum liceat pro pecunia mutuata ali-
quam aliam commoditatem expetere.*

AD SECVNDVM sic pro-
ceditur. Videtur, quod ali-
quis possit pro pecunia mutua-
ta aliquam aliam commodi-
tatem expetere. Vnusquisque
enim licite potest suae indemni-
tati consulere: sed quandoque
damnum aliquis patitur ex hoc,

quis satisfieri. Queruntur ergo haec, An. l. mutans rustico, ut co-
lat agru mutuantis salua iusta mercede sua, sit ufurarius: & an mu-
tuas alicui, ut uadat ad furnu, molendinu, scholas, officina, & hu-
iusmodi mutuat, salua similiter iusta mercede, sit ufurarius. An
mutuas communitati, ut durante mutuo no teneat ad collectas,
ad quas alii tenentur, sit ufurarius. An mutuas Principi, ut donec,
uel uendat mutuant tale officiu, sit ufurarius. An mutuas ut acci-
piat is, cui mutuat, debitores uel res mutuantis, sit ufurarius. An
mutuas nauiganti, ut periculu mutui transferat in mutuantem re-
cepturū ex saluo itinere lucrum, sit ufurarius. An mutuas pericu-
tori, ut non uexet mutuantem, sit ufurarius. Quae ad examen dicta
ru regularu si reducantur, facile soluntur. Na ex eo, q quicquid
pecunia aestimabile petitur propter mutuum ex obligatione ci-
uili, ufurarium est: & constat obligationem ad colendum

Super Questionis
Septuagesimae octauae
Articulū secundū.
I n ar. 2. eiusdē 73.
q. scito duas nota-
biles regulas in lite-
ra tradi. Vna est. Ex-
petere propter mu-
tuum aliquid pecu-
niae estimabile, ut de
bitum ex obligatio-
ne, seu pacto, tacite,
uel expresse est usura.
Altera est. Expetere
propter mutuum,
& exigere beneuo-
lentiam, & quodcu-
que, ut ex beneuo-
lentia debitum, non
est peccatum, sed li-
citur. Et quoniam
multum refert nosse
istas in uniuersali, &
scire, uel nescire eas
applicare ad casus
particulares, qm hinc
multae fallae solutio-
nes emanare uidentur,
ideo ut consulamus
multoru sententias de-
bitoribus, afferendi
sunt casus, summarie
tū, ex quibus facile
credimus posse reli-

Malz. q. 13.
art. 4. ad 10.
Et opus. 2.
q. 3. Et 4. Et
opus. 73. cap.
1. & 7.